

	СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА РОЗВИТОК МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ»
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Назва кафедри	Фінансів, банківської справи та страхування
Мова викладання	Українська
Керівник/автор курсу	Бондарук Таїсія Григорівна , доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Профайл керівника курсу	http://nasoa.edu.ua/spivrobotnyky/bondaruk-tayisiya-grygorivna
Контактна інформація керівника курсу (e-mail)	E-mail: TGBondaruk@nasoa.edu.ua

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Обсяг	Кредитів ECTS	Годин	За видами занять:					
			Лекцій	Практ. занять	Лабор. занять	Індив.- консульт.	Сам. підготовка	Вид підсумкового контролю
	Денна форма навчання							
	4	120	20	22			78	Залік
	Заочна форма							
	4	120	2	4			114	Залік

Опис дисципліни	Навчальна дисципліна «Децентралізація та розвиток місцевого самоврядування» є вибірковою компонентою навчального плану. Як вибіркова складова, вивчення дисципліни дозволить здобувачу вищої освіти сформуванню індивідуальну освітню траєкторію. Мета вивчення навчальної дисципліни полягає в отриманні знань з теорії розвитку місцевого самоврядування і децентралізації та їх фінансового підґрунтя, основ їх управління виходячи із розмежування функцій і повноважень державних та місцевих органів влади та набутті здобувачами навичок практичного застосування одержаних знань при здійсненні управлінської діяльності. Завдання вивчення навчальної дисципліни: засвоєння теоретичних основ розвитку місцевого самоврядування та децентралізації; розуміння засад міжбюджетних взаємовідносин й принципів побудови місцевих бюджетів; формування теоретичних і практичних знань щодо методів і джерел формування доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації та напрямів і форм фінансування видатків органів місцевого самоврядування; розуміння засад формування та використання фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації. Формат проведення дисципліни: лекції, практичні (семінарські)
------------------------	---

	заняття, самостійна робота. Здобувачі вищої освіти мають змогу отримати індивідуальні консультації.
Професійні компетентності	У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен знати: – сутність, види децентралізації та її роль у розвитку місцевого самоврядування; – значення місцевого самоврядування як складової публічного управління в умовах децентралізації; – організаційно-інституційні основи місцевого самоврядування; – сфери використання місцевих фінансів; – основні етапи формування і виконання місцевих бюджетів; – порядок формування та використання фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації; – цілі та завдання міжбюджетних взаємовідносин; – засади бюджетного контролю на місцевому рівні.
Програмні результати навчання	У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен <i>вміти</i>: – аналізувати роль децентралізації у розвитку місцевого самоврядування та публічного управління; – пояснювати закономірності у сфері фінансових відносин держави, місцевих органів, комунальних господарств та населення в контексті децентралізації; – визначати заходи, що забезпечують використання фінансів як одного з дійових важелів економічної політики місцевих органів самоврядування в умовах децентралізації; – оцінювати ефективність механізмів формування та використання бюджетних коштів на місцевому рівні.
Тематика навчальної дисципліни	Змістовий модуль 1. Теоретичні засади функціонування та розвитку місцевого самоврядування в умовах децентралізації Тема 1. Місцеве самоврядування як складова публічного управління в умовах децентралізації. Тема 2. Історичні аспекти становлення і розвитку місцевого самоврядування в Україні. Тема 3. Організаційно-інституційна основа місцевого самоврядування Змістовий модуль 2. Основи теорії місцевих фінансів та фінансове забезпечення місцевого самоврядування в умовах децентралізації Тема 4. Місцеві фінанси, їх сутність, склад і роль в умовах децентралізації. Тема 5. Фінансова політика місцевих органів влади. Тема 6 Місцеві бюджети у формуванні фінансового базису місцевого самоврядування. Тема 7. Цільові фонди місцевого самоврядування. Тема 8. Фінансове вирівнювання та бюджетне регулювання. Тема 9. Управління фінансами і фінансовий контроль на місцевому рівні.
Методи навчання	Для досягнення навчальних цілей, розвитку особистісних якостей і професійної підготовки здобувачів освіти передбачається застосування різноманітних методів навчання, зокрема: - словесні (лекція, семінари, бесіда, розповідь); - наочні (ілюстрація, демонстрація, презентація);

	- практичні (збір інформації, її економічна обробка, розрахунки, графічно-схематичне зображення інформації); - репродуктивні та продуктивні (дослідницькі, пошукові, частково-пошукові); - стимулювання та мотивації навчання (пізнавальні та навчальні дискусії, імітації); - контролю і самоконтролю (усні та письмові перевірки, тестування тощо).
Матеріально-технічне забезпечення навчальної дисципліни	Комп'ютери з програмним забезпеченням для виконання різних видів освітньої діяльності: Microsoft Office, Веб-браузери. Мультимедійний проектор, комп'ютер або ноутбук, використання платформи Microsoft Teams та Moodle для дистанційного навчання.
Політики навчальної дисципліни	Політика щодо академічної доброчесності. Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти НАСОН є передумовою для ефективного опанування результатами навчання і отримання позитивної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Складові політики академічної доброчесності регламентуються: Положенням про академічну доброчесність Національної академії статистики, обліку та аудиту, затвердженим рішенням Вченої ради НАСОН, протокол від 24 квітня 2020 р. № 8. Відповідно до Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти в НАСОН та Положення про академічну доброчесність у НАСОН у разі виявлення викладачем порушення студентом норм та правил академічної доброчесності, викладач зобов'язаний застосувати норми п.11.8.3 Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти в НАСОН, зокрема: «повторне проходження оцінювання (тест, контрольна робота, залік, іспит тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента (модуля) освітньої програми» Політика щодо відвідування занять. Здобувачі вищої освіти денної форми навчання зобов'язані відвідувати заняття. Поважними причинами для відсутності на заняттях є хвороба, академічна мобільність або інші випадки відсутності, які підтверджені документально. Якщо здобувач вищої освіти відсутній на заняттях з поважної причини, він презентує виконані завдання під час самостійної підготовки та відповідно до графіку консультацій викладача. Політика щодо перескладання. Здобувачі вищої освіти повинні дотримуватися термінів виконання усіх завдань, передбачених програмою навчальної дисципліни. Ліквідація академічної заборгованості та перескладання заліку проводиться після закінчення екзаменаційної сесії за окремим розкладом, складеним навчально-методичним відділом. Політика щодо оскарження результатів оцінювання. Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням рівня його знань він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку відповідно до Положення про організацію освітнього процесу у Національній академії статистики, обліку та аудиту, затвердженого рішенням Вченої ради НАСОН, протокол від 25 травня 2020 р. № 9.

КРИТЕРІЙ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

За результатами семестру здобувач вищої освіти отримує підсумкову оцінку за 100-бальною системою, яка розраховується як накопичена сума отриманих балів за всі види поточного, модульного та підсумкового контролю.

Умовою допуску до підсумкового контролю є набрання здобувачем вищої освіти 35 балів у сукупності за всіма темами дисципліни.

Якщо за результатами модульно-рейтингового контролю здобувач отримав сумарну кількість балів за два змістовні модулі, що не перевищує 34 бали, то здобувач вважається таким, що не виконав усі види робіт, які передбачаються навчальним планом з дисципліни «Децентралізація та розвиток місцевого самоврядування» і направляється на повторний курс вивчення дисципліни.

Форми контролю	Види навчальної роботи	Оцінювання
<i>Денна форма навчання</i>		
ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ	Робота на лекціях	-
	Робота на семінарських / практичних заняттях	Максимум – 5 балів
МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ	Модульний контроль №1	Максимум – 10 балів
	Модульний контроль №2	Максимум – 15 балів
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ	Залік	Максимум – 30 балів
<i>Заочна форма навчання</i>		
ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ	Робота на лекціях	-
	Робота на семінарських / практичних заняттях	-
	Модульний контроль №1	Максимум – 35 балів
	Модульний контроль №2	Максимум – 35 балів
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ	Залік	Максимум – 30 балів

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ

Поточний контроль											Залік	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2							
T1	T2	T3	T4	МКР	T5	T6	T7	T8	T9	МКР	30	100
5	5	5	5	10	5	5	5	5	5	15		

КРИТЕРІЙ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Критерій оцінювання поточного контролю

Поточний контроль проводиться викладачем на практичних заняттях протягом семестру шляхом перевірки завдань за кожною темою курсу (всього 45 балів за семестр).

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- стандартизовані тести;
- тези, статті, реферати, есе по питаннях самостійного вивчення;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- презентації здобувачів та виступи на наукових заходах;
- інші види творчих та групових завдань.

Практичні заняття передбачають обговорення питань теми, розгляд нормативно-правової бази, проведення дискусій з основних проблем і питань, які розглядаються на практичному занятті. Робота на практичному занятті передбачає усне та письмове опитування. Максимальна кількість балів, отримана здобувачем вищої освіти на практичному занятті становить 5 балів. Самостійна робота здобувачів вищої освіти полягає в опрацюванні проблемних теоретичних та практичних питань. Виконання самостійної роботи оцінюється під час проведення практичних занять у вигляді опитування в тому числі за питаннями, які виносяться на самостійну роботу.

**Шкала оцінювання роботи здобувачів вищої освіти
на практичних заняттях**

Кількість балів	Критерії оцінювання
4-5	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.
1-3	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.
0	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання.

Критерії оцінювання модульного контролю

Формою модульного контролю є модульні контрольні роботи, які проводяться у формі тестових завдань закритої форми, що формуються та виконуються в системі Moodle, та оцінюються від 0 до 10/15/35 балів.

Розподіл балів в межах модульних контрольних робіт

Вид завдання	Максимальна кількість балів за виконання (денна/заочна форма)
Тестові завдання закритої форми	10 (30×0,333) / 15 (40×0,375) / 35 (40×0,875)
Всього	10 / 15 / 35

Критерії оцінювання підсумкового контролю

Формою підсумкового контролю є диференційований залік, який проводяться у формі тестових завдань закритої форми, що формуються та виконуються в системі Moodle, та оцінюється від 0 до 30 балів.

Розподіл балів в межах підсумкового контролю

Вид завдання	Максимальна кількість балів за виконання
Тестові завдання закритої форми	30 (60×0,5)
Всього	30

Критерії оцінювання тестових завдань закритої форми

Критерії оцінювання	Кількість балів
Здобувач дав правильні відповіді на 90-100% тестових запитань	27-30
Здобувач дав правильні відповіді на 82-89% тестових запитань	23-26
Здобувач дав правильні відповіді на 74-81% тестових запитань	20-22

Здобувач дав правильні відповіді на 64-73% тестових запитань	17-19
Здобувач дав правильні відповіді на 60-63% тестових запитань	15-16
Здобувач дав правильні відповіді менше ніж на 60% тестових запитань	0-14

Шкала оцінювання знань здобувачів вищої освіти

Оцінка за національною шкалою	Оцінка в балах	Оцінка за шкалою ECTS	
Залік		Оцінка	Пояснення
Зараховано	90-100	A	Здобувач вищої освіти демонструє високий рівень знань навчального матеріалу в обсязі, що відповідає програмі дисципліни, достатньо реалізовує теоретичні положення дисципліни в практичних розрахунках, виконав практичні завдання відмінно або з незначною кількістю помилок. За час навчання при проведенні практичних занять проявив вміння самостійно вирішувати поставлені завдання, активно включатись в дискусії, може відстоювати власну позицію в питаннях та рішеннях, що розглядаються
	82-89	B	Здобувач вищої освіти демонструє гарні знання, добре володіє матеріалом, що відповідає програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач, але допускає окремі неточності. Вміє самостійно виправляти допущені помилки, кількість яких є незначною
	74-81	C	Здобувач вищої освіти в загальному добре володіє матеріалом, знає основні положення матеріалу, що відповідає програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати при вирішенні типових практичних завдань, але допускає окремі неточності. Помилки у відповідях та розрахунках не є системними. Знає характеристики основних положень, що мають визначальне значення при проведенні практичних занять та поясненні прийнятих рішень, в межах дисципліни, що вивчається.
	64-73	D	Здобувач вищої освіти засвоїв основний теоретичний матеріал, передбачений програмою дисципліни. При вирішенні практичних завдань допускає значну кількість недоліків і суттєвих помилок
	60-63	E	Здобувач вищої освіти має певні знання, передбачені в програмі дисципліни, володіє основними положеннями, що вивчаються на рівні, який визначається як мінімально допустимий. З використанням основних теоретичних положень, здобувач вищої освіти з труднощами пояснює правила вирішення практичних завдань дисципліни, відсутнє розуміння порядку виконання завдання та взаємозв'язків з іншими дисциплінами.

<i>Незараховано</i>	35-59	FX	Здобувач вищої освіти може відтворити окремі фрагменти з курсу. Незважаючи на те, що програму дисципліни здобувач вищої освіти виконав, працював він пасивно, його відповіді під час практичних робіт в більшості є неправильними, необґрунтованими. Цілісність розуміння матеріалу з дисципліни у здобувача вищої освіти відсутні. Здобувач вищої освіти має можливість повторного складання
	1-34	F	Здобувач вищої освіти повністю не виконав вимоги програми навчальної дисципліни. Його знання на підсумкових етапах навчання є фрагментарними. Обов'язковий повторний курс

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

1. Роль та місце місцевого самоврядування в системі публічного управління.
2. Поняття та ознаки місцевого самоврядування.
3. Завдання та функції місцевого самоврядування.
4. Принципи місцевого самоврядування.
5. Децентралізація як основний напрям реформування місцевого самоврядування.
6. Витоки місцевого самоврядування в Україні. Зародження елементів місцевого самоврядування в Україні в епоху Київської Русі.
7. Розвиток місцевого самоврядування в Україні в Галицько-Волинському князівстві.
8. Місцеве самоврядування в Україні в Литовсько-Польську добу.
9. Організація місцевого самоврядування на українських землях у часи козаччини.
10. Місцеве самоврядування в Україні в роки Української Національної революції 1917–1920 рр. та за радянських часів.
11. Становлення місцевої демократії в Україні: з 1990-х рр.
12. Організація і функціонування місцевого самоврядування. Система місцевого самоврядування.
13. Сутність та класифікація органів місцевого самоврядування.
14. Представницькі органи у системі місцевого самоврядування: порядок формування та компетенція
15. Формування і функціонування виконавчих органів місцевого самоврядування.
16. Відповідальність в місцевому самоврядуванні.
17. Етапи формування науки про місцеві фінанси
18. Сутність та функції місцевих фінансів
19. Склад місцевих фінансів
20. Основні аспекти фінансової децентралізації
21. Сутність та завдання проведення фінансової політики місцевих органів влади.
22. Принципи фінансової політики місцевих органів влади.
23. Сутність та складові елементи фінансового механізму на рівні місцевого самоврядування.
24. Особливості формування фінансової стратегії та фінансової тактики на місцевому рівні
25. Фінансові ресурси місцевого самоврядування.
26. Економічна сутність місцевих бюджетів, їхні функції.
27. Роль місцевих бюджетів у фінансовій системі держави.
28. Джерела і склад доходів місцевих бюджетів.
29. Теоретичні основи формування видаткової частини місцевих бюджетів.
30. Програмно-цільовий метод бюджетного планування.
31. Виконання місцевих бюджетів за видатками.

32. Зміст і стадії бюджетного процесу на місцевому рівні.
33. Учасники бюджетного процесу на місцевому рівні та їхні повноваження.
34. Складання, розгляд, затвердження, виконання та звітність місцевих бюджетів.
35. Загальна характеристика цільових фондів
36. Основні засади формування доходів цільових фондів
37. Напрямки використання коштів цільових фондів
38. Сутність, мета та складові фінансового вирівнювання
39. Основні принципи фінансового вирівнювання
40. Сутність та види бюджетного регулювання
41. Методи бюджетного регулювання.
42. Сутність міжбюджетних відносин та особливості їх організації.
43. Поняття бюджетних трансфертів, їх види та правове регулювання.
44. Сутність та значення управління місцевими фінансами
45. Принципи, суб'єкти, об'єкти та інструменти управління місцевими фінансами
46. Основні положення казначейського обслуговування місцевих бюджетів за видатками.
47. Порядок розрахунково-касового обслуговування розпорядників і одержувачів бюджетних коштів.
48. Звітність про виконання місцевих бюджетів: структура, періодичність та терміни подання.
49. Ефективність використання бюджетних коштів. Затвердження звіту про виконання місцевого бюджету.
50. Контроль за дотриманням бюджетного законодавства.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Бюджетна система : підручн. / за ред. д. е. н., професора В. Г. Дем'янишина, д. е. н., професора О. П. Кириленко та д. е. н., професора З. М. Лободіної. Тернопіль : ЗУНУ, 2020. 624 с.
2. Бюджетний кодекс України від 08 лип. 2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
3. Качула С. В., Павлова Г. Є, Лисяк Л. В., Добровольська О. В., Катан Л. І. Бюджетна система (у схемах та таблицях): України: навч. посіб. Дніпро: Монолит, 2021. 332 с.
4. Податковий кодекс України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
5. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Фінанси : підручн. / за ред. д.е.н., проф. А. І. Крисоватого. Тернопіль: Університетська думка, 2024. 632 с.

Допоміжна:

1. Бондарук Т. Г. Проблеми та перспективи оцінки фіскального простору місцевих бюджетів в умовах децентралізації. *Ринок праці та зайнятість населення*. 2020. № 1(61). С. 55–64.
2. Бондарук Т. Г. Точки зростання та їх роль в забезпеченні стійкого економічного розвитку територій. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 28. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/532>
3. Бондарук Т. Г. Фіскальна політика в умовах воєнного стану як фактор економічного розвитку територій. *Ефективна економіка*. 2022. №12. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/872>

4. Бондарук Т. Г. Фіскальна політика України як чинник сталого розвитку територій в умовах воєнного стану. *Економічні горизонти*. 2023. № 3(25). С. 57-67. URL: <http://eh.udpu.edu.ua/article/view/286686>
5. Бондарук Т. Г., Онишко С. В. Методологічні домінанти до фінансового забезпечення регіонального розвитку в умовах післявоєнного відновлення. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. Спеціальний випуск. 2024. С. 5-7. URL: <https://nasoa-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/289>
6. Бондарук Т. Фіскальна політика поствоєнного економічного відновлення та її вплив на розвиток економіки територій. *Економічні горизонти*. 2024. №2-3(28). С. 179–189. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.3\(28\).2024.309548](https://doi.org/10.31499/2616-5236.3(28).2024.309548)
7. Бондарук Т.Г. Місцеві бюджети у контексті вирішення завдань воєнного часу та забезпечення відновлення економіки територій. *Ефективна економіка*. 2024. № 10. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/4821>
8. Bondaruk T., Momotiuk L., Zaichko I. Budgetary policy of Ukraine in time of challenges and its impact on financial security. Statistics in transition new series and Statistics of Ukraine. *Joint Special Issue: A New Role for Statistics*. 2023. Vol. 23. № 5. Pp. 185-208. URL: https://sit.stat.gov.pl/SiT/OnlineFirst/05_Taisia%20Bondaruk%20%20sit%2023%205p.pdf (Scopus)

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/>
3. Офіційний сайт Державної податкової служби. URL: <https://tax.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Комітету Верховної Ради України з питань бюджету. URL: <http://budget.rada.gov.ua/>
6. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/>
7. Офіційний сайт Міністерство розвитку громад та територій України. URL: <https://mindev.gov.ua/>
8. Офіційний сайт Урядового порталу. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
9. Ціна держави - проєкт CASE Україна. URL: <https://cost.ua/allsimulators/>
10. Open Budget - Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/>

Розглянуто та затверджено на засіданні кафедри фінансів, банківської справи та страхування, протокол №14 від 10 червня 2025р.